

кування для сільського господарства (20,9%), будівельне обладнання та техніка (3,5%), будівлі та споруди (3,4%). Незначну частку в загальній сумі угод мають промислове обладнання (0,5%), комп'ютерна техніка та телекомунікаційне обладнання (0,1%), що не відповідає загальним світовим трендам на розбудову сучасної інноваційної економіки зі значним ІКТ сектором. Середній розмір контракту становив близько 38 тис. євро, що більше, ніж на ринку Європи (30 тис. євро). Отже, лізингові послуги не досягли європейського рівня проникнення у дешеві сегменти.

Висновки з проведеного дослідження. Світовий ринок лізингових послуг після глобальної фінансово-економічної кризи 2008–2009 рр. відновив зростання і досяг 1 трлн. дол. США. На десять найбільших країн припадає понад 84,22% всіх здійснюваних операцій у світі. За критерієм обсягів нового бізнесу активно розвиваються регіональні ринки Азії, Австралії та Нової Зеландії. Країни серйозно різняться за показником лізингового проникнення. Існує значний кореляційний зв'язок між обсягами нового лізингового бізнесу та ВВП (0,95), сукупними інвестиціями в основний капітал (0,79). Його обсяг

первинно залежить від розміру економіки та масштабу інвестиційного процесу. Зростає роль на світовому ринку лізингових послуг Китаю, Австралії, країн Центрально-Східної Європи.

Протягом 2005–2016 рр. ринок лізингових послуг в Україні зазнав дві глибокі кризи. Починаючи з 2016 року ринок демонструє поживлення, але обсяги нового бізнесу, рівень проникнення залишаються незначними і не досягли до кризових значень. Структура лізингового портфеля відображає процес закріплення відсталості національної економіки, оскільки частки промислового обладнання, комп'ютерної техніки та телекомунікаційного обладнання у портфелі є незначними.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Global leasing report 2017 // White Clarke Group's. [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.whiteclarkgroup.com>.
2. The voice of leasing and automotive rental in Europe: key facts and figures 2015. – Brussels: Leaseurope, 2016. – 3 p.
3. Річні звіти Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, за 2005–2016 роки [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://nfr.gov.ua>

УДК 336:17

Погореленко Н.П.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри банківської справи
Харківського навчально-наукового інституту
Університету банківської справи*

Калінін О.В.

*студент
Харківського навчально-наукового інституту
Університету банківської справи*

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКУ

У статті проаналізовано вимоги та рекомендації Національного банку України щодо здійснення оцінки фінансової стабільності банків, виявлено та згруповано їх основні компоненти. Розглянуто основні методичні підходи до оцінки. З'ясовано недоліки наявних методик у контексті їх відповідності вимогам Національного банку України та висунуто пропозиції щодо вдосконалення процесу оцінки фінансової стабільності банківських установ.

Ключові слова: Національний банк України, методичні підходи, фінансова стабільність, оцінка, банк, ризики, нормативи, індикатори.

Погореленко Н.П., Калінін А.В. МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ОЦЕНКЕ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ БАНКА

В статье проанализированы требования и рекомендации Национального банка Украины относительно осуществления оценки финансовой устойчивости банков, выявлены и сгруппированы их основные компоненты. Рассмотрены основные методические подходы к оценке. Выявлены недостатки существующих методик в контексте их соответствия требованиям Национального банка Украины и выдвинуты предложения по совершенствованию процесса оценки финансовой устойчивости банковских учреждений.

Ключевые слова: Национальный банк Украины, методические подходы, финансовая стабильность, оценка, банк, риски, нормативы, индикаторы.

Pogorelenko N.P., Kalinin O.V. THE METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE EVALUATION OF THE FINANCIAL STABILITY OF THE BANK

The article analyzes the requirements and recommendations of the National Bank of Ukraine regarding the implementation of the assessment of the financial stability of banks, their main components are identified and grouped. The main methodological approaches of evaluation are considered. The shortcomings of existing methods in the context of their compliance with the requirements of the National Bank of Ukraine are clarified and proposals are made for improving the process of assessing the financial stability of banking institutions.

Keywords: National Bank of Ukraine, methodical approaches, financial stability, assessment, bank, risks, norms, indicators.

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку економіки України забезпечення та адекватна оцінка фінансової стабільності банку – це завдання,

яке намагаються вирішити як самі банки, так і державні регулятори, компетенцією яких є це питання. Саме тому було розроблено безліч підходів та мето-

дик, спрямованих на визначення рівня фінансової стабільності банків. Ці підходи різняться за складом критеріїв, різноманітністю показників, нормативними значеннями тощо. Крім того, наявні методики хоча й сприяють визначенню та розрахунку відповідного значення, але не завжди придатні для комплексного оцінювання рівня фінансової стабільності банку, що й визначає проблему, актуальність та доцільність подальшого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика оцінки фінансової стабільності банківського сектору присвячено роботи багатьох учених, серед яких: Е. Крокетт, С. Арбузов, О. Барановський, О. Головка, О. Дзюблук, Ж. Довгань, В. Коваленко, Ю. Колобов, О. Крухмаль, А. Максимова, В. Міщенко, Л. Петриченко, С. Науменкова, В. Саврадим, Н. Шелудько, П. Шпіка та ін. У своїх наукових працях вони аналізують та вдосконалюють наявні методики оцінки фінансової стабільності банку. Проте у дослідженнях має місце недостатня відповідність запропонованих підходів рекомендаціям та вимогам НБУ.

Мета статті полягає в аналізі наявних практичних підходів до оцінки фінансової стабільності банків для визначення відповідності цих методик вимогам і рекомендаціям НБУ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Багатоаспектність дослідженого питання зумовлена відсутністю єдиного підходу до трактування сутності економічної категорії «фінансова стабільність банку».

Стабільність є фундаментальним поняттям, що найбільшою мірою відображає стан банківського сектору. Дослідники поки не дійшли консенсусу щодо цього. Систематизація наявних поглядів наведена в табл. 1.

Незважаючи на те що практична сторона цього питання вказує на відсутність чіткої методичної бази для розрахунку рівня фінансової стабільності банку, є декілька теоретичних підходів до оцінки фінансової стабільності банку, які можна об'єднати у дві групи:

- розроблені Національним банком України: Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків», Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні, Положення про порядок визначення рейтингових оцінок за рейтинговою системою CAMELS та ін.;

- розроблені науковцями: інтегральний показник, агрегований індикатор, методика Кромонава та ін.

Перша група несе як рекомендаційний, так і обов'язковий характер. Це означає, що для визначення банком рівня власної фінансової стабільності необхідно окремо розраховувати показники відповідно до всіх методик цієї групи.

Друга група інтегрує в собі показники з різних методик першої групи, при цьому жоден із методичних підходів цієї групи не дає змоги комплексно оцінити рівень фінансової стабільності банківської установи.

Базовим регулятором – Національним банком України (далі – НБУ) – розроблено складники загального механізму забезпечення фінансової стабільності, які затверджено ним у таких основних нормативно-правових актах, як:

- Постанова № 368 від 28.08.2001 «Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні» (зі змінами та доповненнями) [13];

- Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків», схвалена Постановою Правління НБУ № 104 від 15.03.2004 (зі змінами та доповненнями) [11];

- Рішення Правління НБУ № 393-рпш від 01.11.2016 «Про схвалення процедур інспектування» (зі змінами та доповненнями) [15];

- Постанова № 615 від 17.09.2015 «Про затвердження Положення про застосування Національним банком України стандартних інструментів регулювання ліквідності банківської системи» (зі змінами та доповненнями) [14].

Крім того, у своїй практиці забезпечення та оцінки фінансової стабільності банків НБУ компілює рекомендовані Міжнародним валютним фондом індикатори фінансової стійкості [12] й Основні принципи ефективного банківського нагляду, регламентовані Базельським комітетом із питань банківського нагляду [12].

Розглянемо більш детально складники системи, за якою НБУ оцінює рівень фінансової стабільності банків.

1. Економічні нормативи діяльності банків – показники, встановлені Національним банком України для регулювання банківської діяльності на основі безвиїзного нагляду для своєчасного виконання ними зобов'язань перед вкладниками, а також запобігання неправильному розподілу ресурсів і втраті капіталу через ризики, притаманні банківській діяльності [12].

Перелік нормативів та їх нормативних значень наведено в табл. 2. Економічні нормативи НБУ мають чіткі рамки, яких має дотримуватися кожен банк. Окрім того, у нормативних актах НБУ прописано порядок їх розрахунку (відзначимо, для інших методик НБУ цього не розробив).

2. Наступний складник – оцінка та управління ризиками. Банк створює комплексну та адекватну систему управління ризиками, що має враховувати

Таблиця 1

Трактування основних підходів до визначення поняття «фінансова стабільність»

Автор	Визначення
Е. Крокетт	Фінансова стабільність – це відсутність нестабільності, ситуації, в якій економічна діяльність знаходиться під негативним впливом коливань цін фінансових активів або нездатності фінансових установ виконувати свої зобов'язання.
Л. Петриченко	Поняття «фінансова стабільність банку» характеризує такий стан усієї сукупності фінансових відносин банківської установи, що забезпечує неперервне функціонування та розвиток.
О. Барановський	Фінансова стабільність – здатність протистояти зовнішнім та внутрішнім впливам, зберігаючи стійку рівновагу і надійність протягом часу.
Н. Шелудько	Фінансова стабільність – якісна інтегральна характеристика спроможності установи ефективно виконувати свої функції та забезпечувати цілеспрямований розвиток шляхом трансформації ресурсів та мінімізації ризиків, витримуючи вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.
В. Саврадим	Фінансова стабільність – це стан динамічного розвитку фінансової системи, за якого протягом тривалого періоду зберігається її міцність і проявляється здатність еволюціонувати без збоїв за допомогою абсорбції різних шоків.
П. Шпіка	Фінансова стабільність – процес, який включає достовірну оцінку фінансових ризиків та ефективну систему управління ними з використанням новаторського підходу.

специфіку роботи банку, встановлені Національним банком України вимоги щодо управління ризиками відповідно до Методичних указівок з інспектування банків «Система оцінки ризиків» (рис. 1).

Використовуючи цей підхід, представники банківського нагляду НБУ мають визначати, як певні наявні або потенційні проблеми, на які наражається банк або банківська система, впливають на характер і рівень ризиків у цьому банку. Такий підхід дає змогу розробити та запропонувати для використання уніфіковані визначення ризиків, структуру для оцінки цих ризиків та інтегрований порядок здійснення оцінки ризиків у процесі нагляду.

3. Система CAMELSO – офіційно визнана система рейтингового оцінювання банків, яку широко використовують регуляторні органи багатьох країн світу. Ця система є бальною та ґрунтується на поєднанні оцінки кількісних та якісних показників, бухгалтерського підходу та професійного судження. Нагляд за банками, що ґрунтується на оцінках ризиків за цією рейтинговою системою, полягає у визначенні загального стану банку на підставі стандартизованих критеріїв, що охоплюють усі напрями його діяльності.

Основою рейтингової системи CAMELSO є оцінка ризиків і визначення рейтингових оцінок за такими сімома компонентами:

1. Капітал – Capital Adequacy (C).
2. Якість активів – Asset Quality (A).
3. Менеджмент і корпоративне управління – Management (M).
4. Надходження – Earnings (E).
5. Ліквідність – Liquidity (L).
6. Чутливість до ринкових ризиків – Sensitivity to Risk (S).
7. Операційний ризик – Operational Risk (O).

Кожен компонент рейтингової системи оцінюється за чоти-

рибальною шкалою, де оцінка «1» є найвищою, а оцінка «4» – найнижчою.

Головним недоліком цієї системи є відсутність аналізу змінюваності окремих компонентів у часі та напрямів і тенденцій такої зміни у поточний період. Це може призвести до хибності присвоєної рейтингової оцінки вже у найближчий період після присвоєння [15].

4. Індикатори фінансової стабільності (ІФС) – це індикатори, які використовують для моніторингу загального стану і стабільності фінансових інституцій та ринків, а також, відповідно, їхніх клієнтів та учасників.

Відповідно до Керівництва з ІФС розроблено 39 ІФС, які складаються з основного набору індикаторів (ядра) і додаткового набору. Основний набір включає основні індикатори (12 показників), що характеризують стан банківського сектору (табл. 3).

Додатковий набір (27 показників) включає інші індикатори банківського сектору, які не входять в основний набір, а також індикатори небанківських

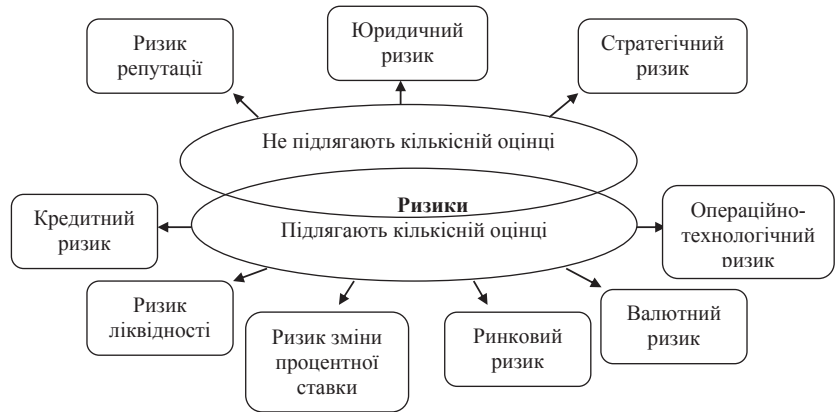

Рис. 1. Категорії ризику згідно з Методичними вказівками з інспектування банків «Система оцінки ризиків»

Таблиця 2

Економічні нормативи регулювання діяльності банків

Назва нормативу	Нормативне значення
Нормативи капіталу	
H1 - Норматив мінімального розміру регулятивного капіталу	- 500 млн. грн. – якщо ліцензію отримав після 11 липня 2014 р.; - якщо до 11 липня 2014 р., то 120 млн. грн. із поступовим збільшенням до 11 липня 2024 р. до суми 500 млн. грн.
H2 – Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу	- протягом перших 12 місяців діяльності (із дня отримання ліцензії) - не менше 15%; - протягом наступних 12 місяців – не менше 12%; - надалі – не менше 10%
H3 – Норматив достатності основного капіталу	не менше 7%
Нормативи ліквідності	
H4 – Норматив миттєвої ліквідності	не менше 20%
H5 – Норматив поточної ліквідності	не менше 40%
H6 – Норматив короткострокової ліквідності	не менше 60%
Нормативи кредитного ризику	
H7 – Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента	не більше 25%
H8 – Норматив великих кредитних ризиків	не більше 8-кратного розміру регулятивного капіталу
H9 – Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами	не більше 25%
Нормативи інвестування	
H11 – Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою	не більше 15%
H12 – Норматив загальної суми інвестування	не більше 60%

Таблиця 3

Показники фінансової стабільності: основний набір для депозитних корпорацій

Індикатори	
Достатність капіталу	Регулятивний капітал до зважених на ризик активів
	Регулятивний капітал 1-го рівня до зважених на ризик активів
	Недіючі позики мінус резерви до капіталу
Якість активів	Недіючі позики до сукупних бруто-позик
	Секторальний розподіл позик до сукупних позик
Прибутки та прибутковість	Дохідність активів
	Дохідність капіталу
	Відсоткова маржа до бруто-доходу
	Невідсоткові витрати до бруто-доходу
Ліквідність	Ліквідні активи до сукупних активів
	Ліквідні активи до короткострокових зобов'язань
Чутливість до ринкового ризику	Чиста відкрита позиція в іноземній валюті до капіталу

фінансових установ, підприємств, домашніх господарств, фінансових ринків та ринку нерухомості [4].

Індикатори фінансової стабільності дають змогу здійснювати моніторинг розвитку банківського сектору. Вони є важливим інструментом діагностики ризиків та становлять основу розроблення заходів і запобігання їх наслідкам. Індикатори фінансової стійкості дають уявлення про ринки, на яких здійснюють свою діяльність фінансові установи.

Огляд складників системи, за якою НБУ оцінює рівень фінансової стабільності банків, дає змогу виділити такі компоненти, які бере до уваги регулятор під час здійснення оцінки фінансової стабільності:

- капітал банку;
- якість активів;
- менеджмент банку;
- прибутки та прибутковість;
- ліквідність;
- інвестиційна політика;
- вплив ринкового ризику;
- вплив операційного ризику;
- вплив кредитного ризику;
- вплив процентного ризику;
- вплив валютного ризику;
- вплив юридичного ризику;
- вплив стратегічного ризику.

Визначення цих компонентів дає змогу комплексно оцінити рівень фінансової стабільності банків та побачити неузгодженості в методиках НБУ.

Як бачимо, кожен методичний підхід, розроблений НБУ, окремо не дає точного результату, бо вони охоплюють лише певні компоненти загальної оцінки фінансової стабільності банку. Саме тому актуальним стає необхідність створення нових підходів, які могли б охопити більшу кількість зазначених вище компонентів для визначення реального рівня фінансової стабільності банківської установи.

Аналіз наукової літератури [5; 7–9] свідчить про те, що найбільш використовуваними методиками оцінки фінансової стабільності банку є:

1. розрахунок інтегрального показника фінансової стабільності банку [5];
2. розрахунок агрегованого індикатора фінансової стабільності банку [12];
3. рейтингова оцінка діяльності банку, розроблена В.С. Кромоновим [8].

Розглянемо їх більш детально.

1. Інтегральний показник фінансової стабільності банку, на думку авторів, найбільш підходить для проведення комплексного аналізу фінансової стабільності банку. Він розраховується за такою формулою [5]:

$$I_{fs} = \sqrt[n]{\prod_{i=1}^n \frac{K_i}{K_n}}$$

де I – показник фінансової стабільності;
 K – значення i -го коефіцієнта, обраного для розрахунку;

K_n – нормативне або рекомендоване значення i -го коефіцієнта, обраного для розрахунку;

n – кількість коефіцієнтів, обраних для розрахунку [5].

Під час розрахунку цього показника зазвичай використовують економічні нормативи НБУ, а саме Н2, Н4, Н5, Н6, Н7, Н9, Н11, Н12.

Цей метод дає можливість оцінити рівень виконання економічних нормативів. При цьому комплексно оцінити фінансову стабільність банку за допомогою цієї методики майже неможливо, адже він включає в себе не всі компоненти розглянутої вище системи, за якою НБУ оцінює рівень фінансової стабільності банків.

2. Агрегований індикатор фінансової стабільності банку під час розрахунку зазвичай ураховує групи коефіцієнтів, що наведено в табл. 4 [12].

На відміну від інтегрального агрегований показник включає інші показники, розрахунок яких дає можливість виявити фінансову стабільність банку з урахуванням зовнішніх факторів та коефіцієнтів платоспроможності й рентабельності.

3. Рейтингова методика Кромонова ґрунтується на використанні семи абсолютних параметрів: статутного капіталу; власного капіталу; зобов'язань «до запитання»; сумарних зобов'язаннях; ліквідних активів; ризикових (робочих) активів; розміру «захисного» капіталу.

На підставі цих даних, які беруться з балансу банку, розраховується шість критеріальних коефіцієнтів, за якими й визначають фінансовий стан банків (табл. 5) [8].

Методика відображає інший, із використанням критеріальних коефіцієнтів, методичний підхід до оцінки рівня фінансової стабільності та частково охоплює ті компоненти, які не беруться до уваги під час розрахунку інтегрального та агрегованого показників.

Узагальнений аналіз наведених вище методик дає змогу виділити компоненти, на яких під час оцінки фінансової стабільності банку фокусується кожен із підходів.

Отже, «кореляція» відповідності законодавчих вимог НБУ та розглянутих методик виглядає так (табл. 6).

Висновки з проведеного дослідження. Як бачимо, такі компоненти, як менеджмент банку та юридичний ризик, не беруться до уваги в жодній з аналізованих методик. Це пояснюється складністю

Таблиця 4

Групи показників, що враховуються під час розрахунку агрегованого індикатора фінансової стабільності банку (AIFS)

№	Назва	Характеристика	Ваговий коефіцієнт
Субіндекс фінансової стабільності (FSI)			
K1	Коефіцієнт платоспроможності	Визначає достатність власного капіталу для виконання вимог кредиторів та забезпечення інтересів вкладників	0,7
K2	Коефіцієнт рентабельності	Характеризує величину і структуру прибутку та ефективність використання банком ресурсів	
K3	Коефіцієнт ліквідності	Характеризує можливість виконати зобов'язання перед контрагентами	
K4	Коефіцієнт кредитного ризику	Визначає ступінь загрози втрати частини ресурсів чи недоотримання прибутку	
K5	Коефіцієнт валютного ризику	Виражає можливий чи наявний ризик для капіталу чи надходжень, спричинений несприятливими коливаннями курсів іноземних валют	
Субіндекс фінансової вразливості (FVI)			
K6	Коефіцієнт фінансової вразливості	Відображає макроекономічні умови, включаючи стан державного бюджету	0,2
Субіндекс економічного клімату (ECI)			
K7	Коефіцієнт економічного клімату	Характеризує стан економіки основних контрагентів України	0,1

Таблиця 5
Критеріальні коефіцієнти, за якими визначають фінансовий стан банку за допомогою методики Кромона

Позначення коефіцієнта	Назва коефіцієнта
K1	генеральний коефіцієнт надійності
K2	коефіцієнт миттєвої ліквідності
K3	крос-коефіцієнт
K4	генеральний коефіцієнт ліквідності
K5	коефіцієнт захищеності капіталу
K6	коефіцієнт фондової капіталізації прибутку

Таблиця 6
Відповідність методичних підходів банків до оцінки фінансової стабільності відповідно до вимог НБУ

Методичний підхід	Інтегральний показник	Агрегований показник	Методика Кромона
Компоненти			
капітал банку	+	+	+
якість активів	+	+	+
менеджмент банку	-	-	-
прибутки та прибутковість	-	+	+
ліквідність	+	+	+
інвестиційна політика	+	-	-
вплив ринкового ризику	-	+	-
вплив операційного ризику	-	-	-
вплив кредитного ризику	+	+	-
вплив процентного ризику	-	+	-
вплив валютного ризику	-	+	-
вплив юридичного ризику	-	-	-
вплив стратегічного ризику	-	-	+

виміру та включення відповідних даних до цих методик.

Найбільш повно з аналізованих методик фінансову стабільність банку відображає агрегований показник – 8 із 13 компонентів охоплюється під час розрахунку показника; інші підходи – інтегральний показник та методика Кромона – 5 із 13.

Це означає, що, використовуючи ту чи іншу з розглянутих методик, банк не зможе адекватно й усебічно оцінити рівень власної фінансової стабільності. Це зумовлює необхідність використання одночасно кількох методик, що дасть змогу найбільш точно оцінити рівень фінансової стабільності банку, при цьому не порушивши жодного нормативу НБУ та визначивши ризики разом із методами їх мінімізації. Для працівників банку це зайва робота та втрачений час, адже одні й ті ж показники в різних методиках розраховуються по-різному.

Тому доволі значущим постає питання створення нового методичного підходу до оцінки фінансової стабільності банку на основі виведених у цій роботі 13 компонентів, які бере до уваги НБУ під час визначення рівня стабільності банку за допомогою власних методик. Це, власне, є предметом подальших наукових досліджень.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

- Crockett A. The Theory and Practice of Financial Stability / A. Crockett // GEI Newsletter Issue. Global Economic Institutions. – 1997. – № 6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www0.gsb.columbia.edu/faculty/fmishkin/PDFpapers/jep99.pdf>.
- Арбузов С.Г. Банківська енциклопедія / С.Г. Арбузов, Ю.В. Колобов, В.І. Міщенко, С.В. Науменкова. – К., 2011. – 504 с.
- Барановський О.І. Природа економічної безпеки комерційного банку / О.І. Барановський // Вісник Національного банку України. – 2014. – № 7. – С. 12–19.
- Головко О.Г. Різновиди індикаторів та видів фінансової стабільності банків / О.Г. Головко // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – 2010. – Вип. 1/2010. – С. 15–21.
- Коваленко В.В. Методичні підходи до визначення рівня фінансової стійкості банківської системи / В.В. Коваленко // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 7(121). – С. 232–240.
- Петриченко Л.Ю. Забезпечення фінансової стабільності комерційних банків України : автореф. дис. ... к. е. н. : спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» / Л.Ю. Петриченко ; КНУ ім. Т. Шевченка. – К., 2004. – 18 с.
- Максимова А.В. Оцінка фінансової стійкості банку: методичні підходи до аналізу та проблеми їх застосування / А.В. Максимова // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – № 8. – Ч. 3. – С. 205–208.
- Саврадим В.М. Фінансова стабільність: теоретичні обґрунтування й практичні підходи / В.М. Саврадим // Наукові праці НДФІ. – 2013. – Вип. 4. – С. 30–37.
- Шелудько Н. До визначення фінансової стійкості комерційного банку / Н. Шелудько // Вісник НБУ. – 2000. – № 3. – С. 40–43.

10. Шпіка П. Питання фінансової стабільності в центральних банках / П. Шпіка // Банки та банківські системи країн світу. – 2007. – № 3. – С. 4–15.
11. Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків», схвалена Постановою Правління НБУ № 104 від 15.03.2004 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0104500-04>.
12. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.
13. Постанова № 368 від 28.08.2001 «Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>.
14. Постанова №615 від 17.09.2015 «Про затвердження Положення про застосування Національним банком України стандартних інструментів регулювання ліквідності банківської системи» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0615500-15>.
15. Рішення Правління НБУ № 393-рш від 01.11.2016 «Про схвалення процедур інспектування» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=40872344.

УДК 336.77:631.1

Поліщук Н.В.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів
Вінницького фінансово-економічного університету

ДЖЕРЕЛА ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

У статті досліджено фінансово-кредитне забезпечення сільського господарства. Проаналізовано ефективні ставки по кредитах для юридичних осіб сільського господарства України, здійснено аналіз пропозицій по іпотечних кредитах від банків. Наведено основні вимоги до змін банківського кредитування в системі фінансового забезпечення для сталого розвитку сільського господарства.

Ключові слова: фінансово-кредитне забезпечення, сільське господарство, сталий розвиток.

Поліщук Н.В. ИСТОЧНИКИ ФИНАНСОВО-КРЕДИТНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА

В статье исследовано финансово-кредитное обеспечение сельского хозяйства. Проанализированы эффективные ставки по кредитам для юридических лиц сельского хозяйства Украины, осуществлен анализ предложений по ипотечным кредитам от банков. Приведены основные требования изменений банковского кредитования в системе финансового обеспечения для устойчивого развития сельского хозяйства.

Ключевые слова: финансово-кредитное обеспечение, сельское хозяйство, устойчивое развитие.

Polischuk N.V. SOURCES OF FINANCIAL AND CREDIT SUPPLY FOR AGRICULTURAL DEVELOPMENT

The article analyzes the financial and credit support of agriculture. The effective rates on loans for legal entities of agriculture of Ukraine are analyzed, offers of mortgage loans from banks are analyzed. The main requirements of changes in bank lending in the system of financial provision for sustainable development of agriculture are presented.

Keywords: financial and lending, agriculture, sustainable development.

Постановка проблеми. Важливу роль у безперервності відтворювального процесу і розвитку підприємницької діяльності в аграрній сфері відіграє вітчизняна банківська система через запровадження прогресивних механізмів кредитування сільського господарства.

Ефективний розвиток банківського кредитування сільського господарства зумовлюється, насамперед, тим, що сьогодні саме АПК дає можливість вирішувати питання продовольчої безпеки, створювати надійне джерело бюджетних надходжень та потужний виробничо-економічний потенціал для розвитку сільських територій. Така суттєва стратегічна важливість сільського господарства поряд із недостатньою привабливістю для приватних інвесторів унаслідок сезонності виробництва продукції, високих сільськогосподарських ризиків, відсутності ліквідної застави, залежності від природно-кліматичних умов зумовлює необхідність пошуку нових інструментів фінансування. Ситуація ще більше ускладнюється високим рівнем невизначеності, що притаманний діяльності таких підприємств.

Спостерігається обмежений доступ сільськогосподарських підприємств до банківського кредитування, що пов'язано з низкою об'єктивних та суб'єктивних

чинників, які потребують теоретичного вивчення та практичного вдосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями фінансово-кредитного забезпечення сільського господарства займалися такі вчені-дослідники, як: Р.М. Безус, В.М. Березовик, Б.В. Данилів, Г.В. Корнійчук, Л.В. Кузнецова, М.Й. Малік, А.В. Маніло, П.Т. Саблук та ін. Однак постійні зміни законодавчої бази та нестабільність економічної ситуації зумовлюють необхідність дослідження сучасного стану кредитування сільського господарства в Україні.

Мета статті полягає у дослідженні джерел кредитування та тенденцій фінансово-кредитного забезпечення сільського господарства в Україні у забезпеченні його сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Питанням фінансування та кредитного забезпечення сільського господарства в Україні присвячено низку праць. Зокрема, Л.В. Кузнецова розкриває сутність та роль агропромислового комплексу, його особливості, що створюють необхідність використання банківських позичок. Автор запропонувала методологію формування системи фінансового забезпечення розвитку підприємств АПК з обґрунтуванням розподілу системи забезпечення на дві